

การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน

THE APPLYING OF THE APARIHANIYADHAMMA IN THE PERFORMANCE OF THE VILLAGE CHIEFS

¹พระสมุห์กิตติพงษ์ กิตติวิโส และ ²พัชรียา พองจันทา

¹Phrasamu Kittiphong Kittiwangso and ²Patchareeya Fongchanta

¹วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Lampang Buddhist Colleges, Thailand

¹Corresponding Author's Email: 6310205001@mcu.ac.th

Received: 2023-08-12

Revised: 2023-08-29

Accepted: 2023-08 -29

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากในระดับชุมชน เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน เป็นตัวแทนของหน่วยงานราชการทุกหน่วยงานและมีความเกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้การทำงานร่วมกันกับหน่วยงาน องค์กร และประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม ซึ่งประยุกต์เป็นแนวทางได้ 7 ประการ คือ หลักการประชุมแบบสม่ำเสมอ หลักความพร้อมเพรียงของการจัดกิจกรรม หลักการออกกฎระเบียบและกฎหมาย หลักการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หลักการมีส่วนร่วมของสตรี หลักการทํานุบำรุงวัฒนธรรม และหลักการมีส่วนร่วมของผู้นำศาสนา

คำสำคัญ: ผู้ใหญ่บ้าน; อปริหานิยธรรม; พระพุทธศาสนา

Abstract

This article attempts to provide a framework for applying the Aparihaniyadharma (condition of welfares) principles to the activities of the village headman. The study's findings showed that because the village chief was a worker who was close to the populace, represented all governmental entities, and had relationships with many individuals, his performance was crucial to the community. Buddhist principles that the village headman can use to effectively collaborate with agencies, organizations, and people include the Aparihaniyadharma principle, which can be applied to seven principles: regular meetings,

readiness to organize activities, laws and regulations, public consultations, participation of women, cultural preservation, and involvement of religious leaders.

Keywords: Village Chiefs; Aparihaniyadharma; Buddhism

บทนำ

ผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทย โดยเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในหมู่บ้าน และเป็นผู้แทนประชาชนในหมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ และยังต้องรับผิดชอบงานของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่นำลงไปปฏิบัติในตำบล หมู่บ้าน จึงนับว่าเป็นกลไกที่สำคัญ ที่ทำให้งานของทางราชการบรรลุเป้าหมาย (Phuangplub, 2005) นอกจากนั้นยังมีบทบาทในการประสานประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความรัก ความสามัคคีสร้างความเป็นเอกภาพและส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล นำนโยบายของรัฐกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ รวมทั้งประสานกับกับองค์กรส่วนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชนหรือภาคธุรกิจเอกชนร่วมกันพัฒนาเพื่อให้ประชาชนในตำบลหมู่บ้านมีความสุข อยู่ดีกินดีเป็นรูปธรรม ผู้ใหญ่บ้านจึงมีบทบาทสองด้านพร้อม ๆ กัน คือกึ่งข้าราชการประจำและกึ่งราชการการเมืองในระดับท้องถิ่น (Ek-lam, 2019)

การทำงานของผู้ใหญ่บ้านนั้นมีความเกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย เพราะเป็นเสมือนตัวแทนของทุกกระทรวง ที่จะต้องประสานงานกับชาวบ้าน นอกจากนั้นยังต้องให้ความร่วมมือกับท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านอีกด้วย ผู้ใหญ่บ้านจึงมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองเป็นอย่างยิ่ง เพราะราษฎรส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 ของประเทศ อาศัยอยู่ในชนบทและอยู่ภายใต้เขตการปกครองในรูปแบบตำบล หมู่บ้าน ผู้มีบทบาทสำคัญในการปกครอง คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำลังสำคัญในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีภารกิจ ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้กับประชาชนในเขตท้องที่ รวมทั้งเป็นผู้ำนโยบายของทางราชการไปปฏิบัติ โดยบทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีลักษณะเป็นหัวหน้าราษฎร เป็นผู้นำชุมชนในการปกป้องคุ้มครอง ให้กับราษฎรในตำบล หมู่บ้าน เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของราษฎร ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และการกระทำทุกอย่างระหว่างรัฐกับราษฎร ก็กระทำผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสำคัญ มีความเป็นมายาวนาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (Khongkerd, 2006)

ในเมื่อผู้ใหญ่บ้านมีภาระงานที่ต้องเกี่ยวเนื่องกับบุคคลทุกฝ่ายตั้งแต่รากหญ้าจนถึงระดับกระทรวง จึงจำเป็นต้องมีหลักในการครองตน ครองคน และครองงาน โดยเฉพาะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักการที่เป็นสากล สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการปฏิบัติงาน Phramaha Viroj Guttaviro (2020) ได้ศึกษาการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการปฏิบัติหน้าที่มาโดยตลอด เพราะเห็นว่า หากปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรมแล้วจะสามารถครองใจประชาชนได้อย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับการที่ผู้ใหญ่บ้านมีภาวะผู้นำเชิงพุทธ มี

คุณธรรมและจริยธรรม มีความประพจน์ที่ตึงงาม นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมงานบุญต่างๆ ยังสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้คงเป็นเพราะชาวบ้านส่วนมากนับถือพุทธศาสนายังคงให้ความเคารพ นับถือพุทธศาสนาแต่โบราณ เป็นจุดเด่นของผู้ใหญ่บ้าน (Phamaha Supakit Dhammo (Kongsirirat), Phra Soponphattanabundit, and Phrakhrusudhikhambhirayan, 2021) จะเห็นได้ว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มีความเหมาะสมและเกื้อกูล สนับสนุนให้การปฏิบัติหน้าที่ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ในบทความนี้ จะได้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับการครองงานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ หลักอปปริหานิยธรรม คือ ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2003) เป็นหลักธรรมที่ผู้ปกครองสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารบ้านเมือง ชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันได้อย่างแท้จริงและครบถ้วนทุกฝ่าย โดยจะนำเสนอเพื่อการประยุกต์ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน อันจะช่วยให้การปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านมีประสิทธิภาพและเข้าถึงชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ที่มาและบทบาท อำนาจ หน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่มีปรากฏครั้งแรกในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีเดิมเรียกว่าตำแหน่งนายบ้าน ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ได้มีการจัดระเบียบการปกครองท้องที่แบ่งให้ออกเป็นแขวง ตำบล มีกำนันเป็นหัวหน้า มักได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพัน และบ้านโดยมีผู้ใหญ่บ้านหรือนายบ้านเป็นหัวหน้าผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ปกครองดูแลหมู่บ้าน และได้รับการแต่งตั้งโดยตรงจากองค์พระมหากษัตริย์ ต่อมาได้มีการมอบอำนาจการแต่งตั้งให้แก่ผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง เมืองมีอำนาจแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยดำรงตำแหน่งตลอดชีวิต (Mala, 2016) ในสมัยรัชกาลที่ 3 ปรากฏหลักฐานว่าผู้ใหญ่บ้าน ได้รับการแต่งตั้งโดยเจ้าเมืองและดำรงตำแหน่งตลอดชีวิต มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปกครองลูกบ้านและการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ ป้องกันการโจรกรรม

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขระบบบริหารราชการแผ่นดินให้เหมาะสมแก่กาลสมัย โดยทรงได้รับอิทธิพลแนวคิดการปฏิรูปการปกครองจากชาติตะวันตกหรือจักรวรรดินิยม ในการนำไปสู่ความเป็นรัฐสมัยใหม่ (Sanguanpong, Wongpredee, Phankaew and Luangprapat, 2016) จึงได้ทรงให้มีการปฏิรูปการปกครองโดยจัดการปกครองส่วนภูมิภาค เรียกว่า เทศาภิบาล เป็นการนำเอาอำนาจการปกครองท้องที่เข้ามาสู่ส่วนกลาง โดยเขตการปกครองที่ใหญ่ที่สุดคือ มณฑลเทศาภิบาล รองลงมาคือ จังหวัดต่าง ๆ แต่ละจังหวัดแบ่งเขตการปกครองออกเป็น อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามลำดับให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับตำบลและหมู่บ้านเป็นครั้งแรกในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2535 ที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ยังได้มีการตรวจสอบดูสภาพท้องที่และความเป็นอยู่ของราษฎรนำไปสู่การวางรูปแบบการปกครองระดับตำบลและหมู่บ้านซึ่งเรียกว่า “การปกครองท้องที่” พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.116 ประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ.116 (พ.ศ. 2440) กำหนดการจัด

ระเบียบตำบลและหมู่บ้านฉบับแรก โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นการเปิดโอกาสให้ราษฎรมีสติธิในการปกครองตนเองเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยอีกด้วย

การเข้าสู่ตำแหน่งและวาระของการดำรงตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านเดิมที่นั้น กฎหมายระบุให้ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในหมู่บ้าน ดำรงตำแหน่งแบบผูกขาดไปจนหมดอายุ ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 365 พ.ศ. 2515 ได้เปลี่ยนให้ผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งจนอายุครบปี 60 ปี จนถึงปี พ.ศ. 2535 ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2535 ภายใต้ 3 กระแสของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในขณะนั้น ได้ส่งผลต่อการจำกัดวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เหลือเพียง 5 ปี แต่เมื่อปี พ.ศ. 2551 ภายใต้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการเข้าสู่ตำแหน่งและวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านอีกครั้งหนึ่ง คือ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านนั้นให้เลือกโดยราษฎรในหมู่บ้าน ดำรงตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปี และรับการประเมินอย่างน้อยทุก 5 ปี

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2551 ดังต่อไปนี้ (Phrasamu Kittiphong Kittiwangso (Samana), 2022)

(1) อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความ ปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน

(2) สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้ง ส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่

(3) ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือ รับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(4) รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็น ของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่ เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ

(5) ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(6) ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือ ระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

(7) อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้ สามารถเรียกราษฎรมาประชุมได้ตามสมควร

(8) แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัด ปัดป้องภัยอันตราย สาธารณะอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

(9) จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อย เดือนละหนึ่งครั้ง

(10) ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ ปกติซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย

(11) ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ มอบหมาย

นอกจากนี้ ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องกับความอาญา ดังต่อไปนี้ คือ

ข้อ 1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมาย เกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้ เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่อนักันนายตำบลให้ทราบ

ข้อ 2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้ เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

ข้อ 3 เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำความผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่ สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำความผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำความผิดกฎหมายที่ให้จับสิ่งของ นั้นไว้และรับนำส่งต่อนักันนายตำบล

ข้อ 4 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้และรับนำส่งต่อนักันนายตำบล

ข้อ 5 ถ้ามีหมายหรือคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็น หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรับส่งต่อนักัน หรือกรรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ 6 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้น หรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้าน ต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

จากสารดังกล่าวมาข้างต้นพบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีความเป็นมาอย่างยาวนาน เป็นตัวแทนของรัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นที่พึ่งของประชาชนที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกที่สุด พื้นฐานในการพัฒนาชุมชนหรือหมู่บ้านจึงเริ่มต้นจากผู้ใหญ่บ้านเป็นหลัก หากผู้ใหญ่บ้านมีคุณธรรม ปกครองลูกบ้านด้วยความยุติธรรม จะลดความแตกแยกในชุมชน และทำให้ชุมชนนั้นพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

หลักอปฺรหานิยธรรม

อปฺรหานิยธรรม ปรากฏในมหาปริณิพพานสูตร (Thai Tripitakas: 15/20/21) คราวที่พระพุทธเจ้าประทับ ณ ภูเขาชิลมกุฏ ครั้นนั้น พระเจ้าอชาตศัตรูต้องการจะตีแคว้นวัชชี จึงส่งวัสสการพราหมณ์ให้ไปเข้าเฝ้า เพื่อคว่ำทรงพยากรณ์อย่างไร เพราะเชื่อว่าจะไม่ตรัสผิดความจริงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงแกกษัตริย์ลิจฉวีแห่งแคว้นวัชชี เรียกว่า “วัชชีอปฺรหานิยธรรม” เพื่อเป็นแนวทางในการ เมื่อกษัตริย์ลิจฉวีได้นำหลักอปฺรหานิยธรรมไปปฏิบัติจึงทำให้แคว้นวัชชีมีความเจริญรุ่งเรือง ครั้นต่อมาพระเจ้าอชาตศัตรูแห่งแคว้นมคธต้องการที่จะยึดครองแคว้นวัชชีซึ่งแม้จะทำสงครามกันหลายครั้งแต่ก็ไม่สามารถเอาชนะแคว้นวัชชีได้ พระเจ้าอชาตศัตรูจึงได้ส่งวัสสการพราหมณ์ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าสอบถามว่าเหตุใดจึงไม่สามารถยึดครองแคว้นวัชชีได้สำเร็จ พระพุทธองค์จึงตรัสสอบถามกับพระอานนทว่ากษัตริย์ลิจฉวียังคงยึดถือปฏิบัติตามหลักอปฺรหานิยธรรม เป็นการแสดงให้เห็นว่าหากผู้ปกครองยังคงปฏิบัติตามหลักอปฺรหานิยธรรมทั้ง 7 ประการได้อย่างเคร่งครัดก็ย่อมไม่มีแคว้นใดที่จะรุกรานแคว้นวัชชีได้สำเร็จ (Thai Tripitakas: 10/133/78-80) อปฺรหานิยธรรม หมายถึงธรรมที่ประพฤติปฏิบัติแล้วจะไม่ทำให้องค์กรและสังคมนั้นๆ เสื่อมทรามลง คือ มีแต่

ความเจริญฝ่ายเดียวอุปทานิยธรรมที่สามารถนำมาเป็นหลักในการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่วัสสการพราหมณ์ มี 7 ประการ ดังนี้

1. การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ หมายถึง การประชุมพบปะปรึกษาหารือกันในงานกิจการงาน ต่าง ๆ อย่าง สม่าเสมอ เพื่อแก้ปัญหาในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับใน เหตุผลที่ถูกตั้ง ที่เป็นประโยชน์สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน การประชุมกันบ่อย ๆ คุยกันบ่อย ๆ นั้น เป็นการระดมมันสมอง รวมความสามารถที่ทุกคนมี แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง ส่งเสริมพัฒนาหมู่คณะให้มีความเจริญในด้านต่าง ๆ เช่น ในสถานที่ทำงาน หัวหน้ามีการประชุมปรึกษากับผู้ร่วมงานทุกครั้ง งานก็จะราบรื่น หากมีข้อผิดพลาดทุกคนก็จะยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น, ในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก มีอะไรพูดกันปรึกษากัน ลูกก็จะอบอุ่น จะไม่ติดเกมส์หรือไม่ติดยาเสพติด

2. การพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ (และพร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันหมู่คณะเมื่อมีภัย) หมายถึง เข้าประชุม เลิกประชุม และทำกิจที่ได้รับมอบหมายตามมติที่ประชุม อย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ป้องกันไม่ให้เกิดการกินแหนงแคลงใจกัน ต้องให้ความสำคัญกับการประชุม ต้องทำงานของส่วนรวมให้ดี และพร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันหมู่คณะเมื่อมีภัย

3. การไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตาม หลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม หมายถึง ไม่บัญญัติสิ่งใหม่ ๆ หรือล้มเลิกบัญญัติเดิมตามอำเภอใจ โดยผิดหลักการเดิมที่หมู่คณะได้วางไว้ จะต้องถือปฏิบัติมั่นตามหลักการเดิมของหมู่คณะ ทำตามกฎระเบียบ ตามกติกาข้อบังคับ ตามหลักเกณฑ์ของหมู่คณะ เพื่อความเสมอภาคกัน อันเป็นเหตุส่งเสริมให้การปกครองการบริหารเกิดผลดี มีประสิทธิภาพ ไม่เล่นนอกกฎนอกกติกาเพราะจะกลายเป็นกติกาส่วนตัวที่ไม่ตรงกับกติกาของคนอื่น ซึ่งจะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นตามมาภายหลัง

4. การสักการะเคารพนับถือบูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย มองเห็นความสำคัญแห่งถ้อยคำของท่านว่า เป็นสิ่งอันพึงรับฟัง หมายถึง ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นคำแนะนำของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ เป็นผู้มีความประสบการณ์ยาวนาน ดังนั้น ต้องให้เกียรติ ให้ความเคารพนับถือ และรับฟังความคิดเห็นของท่านในฐานะที่เป็นผู้รู้และมีประสบการณ์มาก การอยู่ร่วมกันในหมู่คณะจำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตาม ต้องเคารพนับถือผู้เป็นใหญ่เป็นประธาน เคารพผู้บริหารหมู่คณะ ถ้าให้การเคารพและเชื่อฟังผู้นำ หมู่คณะสังคมก็จะไม่วุ่นวาย

5. การให้เกียรติแก่บรรดาภคบุตรภคธิดาทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออุดคร่าชื่นใจ หมายถึง ให้เกียรติและคุ้มครองสตรีและกุมารทั้งหลาย ให้อยู่ดี มิให้ถูกล่วงเกินข่มเหงรังแกหรือถูกอุดคร่าชื่นใจ สตรี ถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ บุรุษควรให้เกียรติ ให้การยกย่อง ปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก ถ้าสังคมใด ๆ ผู้หญิงถูกอุดคร่าข่มขืนมาก ๆ ความเสื่อมย่อมนะจะเกิดกับสังคมนั้น

6. การเคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่าง ๆ) ของคนในชุมชน (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้พลีกรรมอันชอบธรรมที่เคย ให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป ให้การสักการะ เคารพ นับถือ บูชาและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญของชุมชนนั้น ๆ โดยทั่วถึงทั้งหมด เพื่อให้เป็นเครื่องเตือนความทรงจำ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์รวมใจ

ของหมู่บ้าน เราให้ทำดี และ ไม่บั่นทอนผลประโยชน์ที่เคยอุปถัมภ์บำรุงเจดียหรือปูชนียสถานเหล่านั้นไม่ละเลย พิธีเคารพบูชาอันพึงทำต่ออนุสรณ์สถานเหล่านั้นตามประเพณีที่ดั่งาม เป็นการแสดงถึงความเป็นผู้มีนินสัยดี รัก สันติภาพ ชัดเกลาลจิตใจอยู่เสมอ พร้อมทั้งจะปฏิบัติโดยไม่ประมาท การที่สมาชิกของสังคมเป็นคนดี ย่อมเป็น เกียรติ เป็นศักดิ์ศรี และเป็นเครื่องยืนยันความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

7. การจัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย ตั้งใจว่าขอ พระ อรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มา พึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก หมายถึง จัดการให้ ความอารักขา บำรุง คุ่มครองอันชอบธรรมแก่บรรพชิต ผู้ทรงศีลทรงธรรม บริสุทธิ ซึ่งเป็นหลักใจและเป็น ตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชนเต็มใจต้อนรับและหวังให้ท่านอยู่โดยผาสุก รวมถึงตั้งใจสนับสนุนคนดี ปกป้องคนดีส่งเสริมคนดี เลือกคนดีมีความสามารถมีคุณธรรม เข้ามาเป็นกำลังพัฒนาหมู่บ้านของตน ไม่มีการ ขัดแย้งขัดขาน เลื่อยขาเก้าอี้ เป็นต้น การทะนุบำรุง คุ่มครองบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ ตลอดไปนั้นสามารถทำได้โดยการทำบุญด้วยปัจจัย 4 แต่ท่านเป็นประจำ เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว อปรีหานิยธรรม 7 ธรรมอันไม่เป็นที่ต่งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่บ้านหรือผู้บริหารบ้านเมือง ประกอบด้วย (1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่ พึงทำ ข้อนี้แปลอีกอย่างหนึ่งว่า: พร้อมเพรียงกันลุกขึ้น ป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย (3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามหลักการตามที่วางไว้เดิม (4) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ให้เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง (5) บรรดากุลสตรีกุล กุมารี ทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือฉุดคร่าขึ้นใจ (6) เคารพสักการะบูชาเจดีย (ปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุ ตลอดจนถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดียเหล่านั้นเสื่อม ทรามไป และ (7) จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย ในที่นี้กินความ กว้าง หมายถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรม เป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป ตั้งใจว่า ขอให้ท่านที่ยังมิได้มา พึงมา สู่บ้านเมืองของตน ที่มาแล้วพึงอยู่โดยผาสุก

หลักอปรีหานิยธรรมนี้เป็นหลักในการปกครองทั้งในระดับชุมชนไปจนถึงระดับประเทศชาติ เพราะทุก หน่วยงาน องค์กร ไม่ว่าเล็กหรือใหญ่สามารถนำหลักอปรีหานิยธรรมไปประยุกต์ใช้ได้ และก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อการพัฒนาองค์กร

การประยุกต์ใช้หลักอปรีหานิยธรรมในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน

การประยุกต์ใช้หลักอปรีหานิยธรรมในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน สามารถหลักการของอปรีหา นิยธรรมออกเป็น 7 ประการ ดังนี้

1. หลักการประชุมแบบสม่ำเสมอ การประชุมกันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเป็นหัวใจของการพัฒนา และการสร้างความสามัคคีภายในหมู่บ้าน การประชุมเป็นจุดเริ่มต้นของการทำข้อตกลงร่วมกันอย่างชุมชน โดยในแต่ละหมู่บ้านควรมีการประชุมประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการแจ้งข่าวสารทางราชการและ ปรัชชาหาหรือ นำปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านมาร่วมกับหาทางออก เป็นการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านอันจะทำให้บ้านเมืองสงบสุข ดังพุทธพจน์ที่ว่า สุขา สังฆัสสะ

สามัคคี แปลว่า ความสามัคคีของหมู่คณะนำมาซึ่งความสุข ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้นั้น เบื้องต้นก็ต้องอาศัย การพูดคุยกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร การหมั่นประชุมหารือกันเนืองนิตย์จึงเป็นหลักธรรมสำคัญในการ ปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน เพราะการประชุมหารือกันเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้การทำงานมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. หลักความพร้อมเพรียงของการจัดกิจกรรม ความพร้อมเพรียงเป็นการแสดงออกถึงความสามัคคี และเป็นการป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น ความพร้อมเพรียงกันในการจัดกิจกรรมต่างๆ จึงเป็นหลักธรรมที่ สำคัญในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน เพราะความเสียสละต่อส่วนรวมเป็นเหตุให้ทุกคนให้ความสำคัญต่อ กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนและทำให้เกิดความพร้อมใจพร้อมเพรียง ในมุมมองทางพระพุทธศาสนา มองว่า ความ พร้อมเพรียงของหมู่คณะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุข จะสังเกตว่า เวลาพระจะประกอบสังฆกรรม ท่านจะไม่ดู ฤกษ์ยามยามดึกอะไรเลย แต่จะให้ความสำคัญกับความพร้อมของคณะสงฆ์ พร้อมใจกันเมื่อไรก็ฤกษ์ดีหรือยาม ดีเมื่อนั้น หากไม่พร้อมกัน คนนั้นทำก่อน คนนั้นทำหลัง ความแตกแยกก็เกิดขึ้น ดังนั้น ความพร้อมเพรียงกัน ทำงานจึงเป็นปัจจัยเบื้องต้นของความเจริญ ในระดับหมู่บ้านหากจะมีการจัดกิจกรรมควรมีการแจ้งกำหนด การล่วงหน้า เพื่อให้ทุกคนครวัเรือนเข้าร่วมเข้ากิจกรรมของทางหมู่บ้านและหน่วยงานอื่น ๆ ตามที่ร้องขอและ เพื่อให้เกิดความสามัคคีในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย ความพร้อมเพรียงนี้ไม่ได้แต่หมายถึงความพร้อม เพรียงทางกายอย่างเดียว แต่ต้องครอบคลุมถึงความพร้อมเพรียงทางใจด้วย เพราะหากใจพร้อม กายก็พร้อม ตามไปด้วย ความพร้อมเพรียงคือความเป็นหนึ่งเดียวกันนั่นเอง หลักความพร้อมเพรียงของการจัดกิจกรรมจึง เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งในการประสานความร่วมมือกันในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานภาครัฐ และประชาชน ควรร่วมมือร่วมใจกันในการทำงาน และทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ไม่ทิ้งให้คนใดคนหนึ่งรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว ชุมชนจึงจะเกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

3. หลักการออกกฎระเบียบและกฎหมาย คือการให้ความสำคัญการเคารพกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพราะการทำงานในระบบ ราชการมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับมาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก การเคารพกฎหมายจึงมีความสำคัญเป็น อย่างยิ่ง ในระดับหมู่บ้านควรจะมีการกำหนดกฎ กติกา ที่ใช้ร่วมกันภายในหมู่บ้าน เช่น การยืมพัสดุสิ่ง ของการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งทุกคนในหมู่บ้านปฏิบัติร่วมกัน โดยให้จัดการประชุมประชาคมก่อนออกกฎกติกา และในฐานะผู้นำต้องปฏิบัติสุจริตเป็นแบบอย่างที่ดีควรชักชวนให้สังคมทำตามกฎหมายและควรมีระเบียบใน การอยู่ร่วมกันตามบริบทของสังคมนั้น หลักการออกกฎระเบียบและกฎหมายนั้นจึงมีความสำคัญมากในการ ร่วมมือทางการเมืองระดับท้องถิ่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เพราะเป็นการสร้างแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกัน

4. หลักการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน คือการรับฟังบรรดาผู้มีอายุ ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป ในปัจจุบันมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า การรับฟังเสียงประชาคม หรือการรับฟังความ คิดเห็นของประชาชน อันเป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบบประชาธิปไตย และเป็นแนวนโยบาย หลักของการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่น การรับฟังความเห็นของประชาชนจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญ ในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน เพราะหัวใจของการปกครองคือประชาชน การรับฟังเสียงประชาชนเป็น

พื้นฐานของการปกครอง หากยึดเอาประชาชนเป็นสำคัญ ทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านตลอดจนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จะสามารถทำงานไปในทิศทางอันเดียวกันได้ ในระดับหมู่บ้านควรจัดมีการจัดการประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอยู่เสมอ เพื่อฟังแนวความคิดเห็นต่าง ๆ ทั้งนี้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ประการสำคัญ คือ การรับฟังเสียงประชาชนคือพื้นฐานของการพัฒนาท้องถิ่นที่แท้จริง ถ้าไม่รับฟังเสียงประชาชน การพัฒนาจะไปผิดทาง หลักการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้นเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นที่ผู้ใหญ่บ้านจะต้องมีส่วนร่วมและดำเนินการ ในปัจจุบันการจะดำเนินโครงการใดได้ก็ตามทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือในโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องผ่านการรับฟังเสียงของประชาชนที่เรียกว่า การทำประชาคมหมู่บ้าน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถแก้ไขและพัฒนาได้ตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

5. หลักการมีส่วนร่วมของสตรี คือการให้เกียรติสตรี เคารพความเห็นของสตรี เพราะสตรีในยุคปัจจุบันมีความสามารถที่ไม่แตกต่างไปจากผู้ชาย ค่านิยมเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างชาย-หญิง ได้รับการยอมรับที่เป็นสากล การให้สตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ กลุ่ม อสม. แม่บ้าน เข้ามาขยายความ ซึ่งเป็นการให้บทบาทสตรีในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน โดยผู้นำเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน เป็นการให้เกียรติสตรีและส่งเสริมความเท่าเทียมกันของพลเมือง ในระดับหมู่บ้านจึงควรให้ความสำคัญแก่กลุ่มสตรี เพราะสตรีมีความละเอียดอ่อนและมีความอ่อนโยนในการประสานงาน ลดความขัดแย้งที่รุนแรง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น หากได้สตรีเป็นตัวกลางในการทำงานทั้งในด้านการประสานงาน การติดต่อ การดำเนินงาน จะทำให้การดำเนินงานมีความผ่อนคลายและยืดหยุ่น

6. หลักการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หลักการนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชน เพราะชุมชนมีความแตกต่าง ศิลปะวัฒนธรรมเป็นการแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน การยึดโยงกันระหว่างการรักษา (อนุรักษ์) และการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาชุมชน งานด้านศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นการประสานความร่วมมือกันระหว่างชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้บริหารชุมชน กับทั้งในทุกสังคมมีศิลปวัฒนธรรม เป็นความงดงามเป็นของปโลมใจ ให้เกิดความสุข จึงควรรณรงค์ให้อนุรักษ์ให้คงอยู่ พันฟูที่หายไปให้กลับมาประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสำคัญเพราะเป็นเรื่องของความเชื่อของผู้คนในชุมชน ความเชื่อเหล่านี้ทำให้ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น นักการเมืองท้องถิ่นมักเข้าหาประชาชนในงานประเพณีและวัฒนธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีงบประมาณในการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ กำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงควรมีบทบาทในการขับเคลื่อนหมู่บ้านผ่านกิจกรรมด้านประเพณีและวัฒนธรรมเหล่านี้ด้วย ประกอบกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นการรักษาอัตลักษณ์รากเหง้าของตนเอง ความเป็นชุมชนจะงดงามมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการรักษาเชิดชูวัฒนธรรมของตนเอง ผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นผู้นำของชุมชนควรประสานงานกับฝ่ายบริหารและผู้นำทางศาสนา ตลอดทั้งภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

7. หลักการมีส่วนร่วมของผู้นำทางศาสนา เป็นการให้ประสานความร่วมมือกันระหว่างประชาชนผู้นำชุมชน กับผู้นำศาสนาและผู้บริหารท้องถิ่น ในสมัยปัจจุบันตรงกับหลักของ “บวร” ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการประสานงานและการสร้างความสามัคคีในการพัฒนาชุมชน ผู้นำทางศาสนาหรือผู้นำทางจิตวิญญาณจะ

เป็นผู้ที่มีอิทธิพลในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะชาวบ้านมักเชื่อพระ (ผู้นำทางศาสนา) การทำงานที่ได้รับความเห็นชอบหรือผู้นำทางศาสนาเห็นด้วย ไม่ขัดแย้งกัน งานนั้นจะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ผู้นำทางศาสนาจึงเป็นบุคคลที่จะสามารถสมานความเข้าใจและเป็นที่ยึดโยงใจของผู้คนในชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป

การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน สามารถสรุปใช้หลักอภิธานิธรรม 7 ประการมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทในสถานการณ์ปัจจุบันได้ โดยสามารถจำแนกเป็นหลักการปฏิบัติหน้าที่ได้ 7 ประการ ได้แก่ หลักการประชุมแบบสม่ำเสมอ หลักความพร้อมเพรียงของการจัดกิจกรรม หลักการออกกฎระเบียบและกฎหมาย หลักการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หลักการมีส่วนร่วมของสตรี หลักการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และหลักการมีส่วนร่วมของผู้นำทางศาสนา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานและองค์กรการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนการเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อยอดสำหรับผู้สนใจ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1 หน่วยงานราชการควรส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง มีการประเมินผลงานด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง

1.2 ควรเผยแพร่หลักอภิธานิธรรมให้ทั่วถึง ครอบคลุมทั้งในกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มข้าราชการและประชาชน เพื่อให้เกิดความสามัคคีและความเป็นหนึ่งเดียวในการทำงาน

1.3 ควรมีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจ และเป็นตัวอย่างที่ดีให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาแนวทางการนำหลักอภิธานิธรรมไปประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 ควรศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการบูรณาการการนำหลักอภิธานิธรรมให้เข้ากับหลัก บวร หรือโครงการประชารัฐสร้างสุข

References

- Ek-lam, B. (2019). Sub-district and Village Headman: The Analysis of Leadership Roles and Expectation of the Villagers towards the Leader of Local Community in Chiang Mai. *Journal of Agricultural Research and Extension*, 36 (3), 102-113.
- Khongkerd, S. (2006). *An Application of the Ten Rules of Governing to the Administrator's Work: A Case Study of Tambon Cha-Aud Municipality Nakhonsithammarat*. (Master's Thesis). Mahamakut Buddhist University. Nakornpathom.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Mala, T. (2016). The existence of Kam-nand Poo-yai-ban in the contexts of local decentralization. *Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn*, 11(1), 305-318.
- Phramaha Supakit Dhammo (Kongsirirat), Phra Soponphattanabundit & Phrakhrusudhikhambhirayan. (2021). The Buddhist Leadership of the Village Headman in Ban Pet Sub-district, Mueang district, Khon Kaen Province. *Dhammathas Academic Journal*, 21(4), 249-262.
- Phramaha Viroj Guttaviro. (2020). An application of the ten rules of governing to the work of kamnan in Maharat District Ayutthaya province. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 5(4), 426-439.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2003). *Dictionary of Buddhism (Dhamma)*. (12th ed.). Bangkok: Dhammathamkusolchit foundation.
- Phrasamu Kittiphong Kittiwangso (Samana). (2022). *Local Political Participation of Sub District Headman and Village Headman in Maetha District, Lampang Province*. (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phuangplub, C. (2005). *Role of the village headman: Case study of Khlong Hoi Khong District, Songkhla Province*. (Master's thesis). Burapha University. Chonburi.
- Sanguanpong, N., Wongpredee, A., Phankaew, A., & Luangprapat, W. (2016). Derivation, change and continuation in an existence of village leaders in Thailand. *School of Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University*, 9(2), 208-224.